

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Minister van VWS

Deadline: 06-05-2021

**Programmadirectie
Covid-19**
Team testen en traceren

Ontworpen door

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e @minvws.nl

Datum Document

Kenmerk
2353103-1007854-
PDC19

Bijlage(n)

nota

(ter beslissing)

Zelftesten beschikbaar stellen voor meer groepen

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

1 Aanleiding voor deze nota

U heeft onlangs zelftesten voor het onderwijs beschikbaar gemaakt. Daarnaast zijn er momenteel twee andere groepen in de samenleving in beeld die een beroep doen op zelftesten vanuit de Rijksoverheid. De motie van Segers/Paternotte verzoekt u om te onderzoeken hoe z.s.m. zelftesten beschikbaar gesteld kunnen worden aan sociale minima. Daarnaast wordt samen met het RIVM voor kwetsbare groepen, zoals mensen die vanwege medische redenen in thuisisolatie zitten, verkend of zij baat hebben bij zelftesten. In deze nota vragen we u om richting te geven in de wijze waarop u invulling hieraan wilt geven.

Uw beslissing is *6 mei* gewenst, zodat een update meegenomen kan worden in de komende stand van zakenbrief.

2 Beslispunten, advies en mogelijk alternatief

1. Gaat u akkoord met het in gesprek gaan met het Armoedefonds en Voedselbank NL over het gratis verstrekken van in totaal 5 miljoen zelftesten voor sociale minima?¹

Rekening houdende met de strekking van de aangenomen motie, de eerdere positieve ervaringen met donatie van mondkapjes aan het Armoedefonds en de eenvoud van deze wijze van distributie adviseren wij u om de zelftesten in eerste instantie via een donatie aan Voedselbank NL én het Armoedefonds aan sociale minima te verstrekken. Met de partijen kan het precieze aantal en de verdeling afgestemd worden. Hierover moet met deze partijen nog worden gesproken. Zij kunnen de testen vervolgens doorgeleiden naar lokale

altheover

¹ Stichting Armoedefonds geeft financiële steun aan lokale initiatieven in Nederland, zoals bijvoorbeeld lokale voedselbanken, Leergeld, Stichting Urgente Noden.

voedselbanken en armoedeorganisaties. Hiermee sluit u aan bij de wijze waarop eerder ook mondkapjes verstrekt zijn.

Denkbare alternatieven: geen gratis zelftesten beschikbaar stellen.

2. Wilt u in aanvulling op het beschikbaar stellen van 5 miljoen zelftesten samen met de VNG en Divosa verkennen hoe de bredere groep van sociale minima bereikt kan worden om zelftesten te voorzien?

Het armoedebeleid is deels gedecentraliseerd, gemeentelijke voorzieningen zijn voorliggend aan de maatschappelijke initiatieven. In gesprekken met partijen als VNG en Divosa kan in aanvulling op het verschaffen van zelftesten via het Armoedefonds en de Voedselbanken verkend worden hoe sociaal minima in den brede (ook personen die gebruik maken van de (bijzondere) bijstand, bediend kunnen worden van zelftesten.

3. Gaat u akkoord met het uitwerken van opties om al dan niet gratis zelftesten aan kwetsbare groepen in thuisisolatie beschikbaar te stellen?

Met de inzet van zelftesten aan de "thuisisolatie"-groep met een medisch risico kunt u bijdragen aan ontlasting van mantelzorgers, het hervatten van zelf afgeschaalde zorg, vermindering van isolement en wellicht tot meer mogelijkheden tot voorzichtige deelname aan de maatschappij.

Cliëntorganisaties hebben de afgelopen periode aangedrongen om zelftesten beschikbaar te stellen aan deze kwetsbare groep. Het gaat om mensen die vanwege een hoog medisch risico in thuisisolatie zitten en vooralsnog geen zicht hebben op verbetering van hun situatie. Een deel van de groep is in afwachting van vaccinatie en een deel van de groep kan vanwege specifieke comorbiditeit, geen van de coronavaccins verdragen. Ook kinderen met een hoog medisch risico vallen onder deze groep.

Een zelftest kan voor deze groep net een extra veiligheids-check bieden in het weinige contact dat er is met naasten/mantelzorgers. Daarbij zorgt de zelftest niet voor verslappen van de maatregelen, maar komt het bovenop de gehanteerde basisregels en reeds aanwezige persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) die door deze groep zeer strikt wordt gehanteerd.

3 Samenvatting en conclusies

Motie Segers/Paternotte – zelftesten voor sociale minima

Vooralsnog is de afweging gemaakt om zelftesten alleen centraal in te kopen en gratis beschikbaar te stellen voor het onderwijs.

Voor mensen die weinig te besteden hebben is de lijn geweest dat het wel/niet kunnen bekostigen van een zelftest geen invloed heeft op de mate waarin je in de samenleving kan participeren. Testen bij de GGD-teststraten is immers kosteloos.

Daar staat tegenover dat we de beschikbaarheid van zelftesten mogelijk hebben gemaakt vanuit de gedachte dat deze testen kunnen bijdragen aan de bestrijding van de pandemie, omdat ze kunnen helpen bij het veilig openen van de samenleving. Tegelijkertijd kunnen mensen door hun financiële situatie beperkt worden in de mate waarin ze aan dit doel kunnen bijdragen. Dit kan een argument zijn om, tezamen met de motie die u hier nadrukkelijk toe verzoekt, alsnog testen voor sociale minima beschikbaar te stellen.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Programmadirectie
COVID19
Team B

Kenmerk
2353103-1007854-
PDC19

akkoord

*akkoord,
geen
stoppen
in personeel
niet bereikt!*

Wij adviseren u om bij uw afweging om al dan niet zelftesten beschikbaar te stellen aan sociale minima met de volgende zaken rekening te houden:

1. **Beschikbaarheid.** Voor het onderwijs is onlangs een extra order voor zelftesten geplaatst omdat er onzekerheid was over de ontheffingen van een aantal raamcontractanten. Nu een aantal van deze ontheffingen er lijken te gaan komen zal er een overschot aan zelftesten zijn. Er zal dan een overschot zijn van zeker ca. 25,6 mln zelftesten (46,5 mln voor het onderwijs tot aan de zomer, en 46,5 + 7 mln + 18,6 mln = 72,1 mln. besteld). Er zijn dus voldoende zelftesten beschikbaar.
2. **Betaalbaarheid.** Zelftesten worden steeds betaalbaarder. In veel winkels zijn zelftesten nu beschikbaar voor een prijs van nog geen 3 euro per test. Dit is voor grote groepen betaalbaar, ook voor mensen met een lager inkomen. Voor mensen die leven van het sociaal minimum is ook een bedrag van 3 euro nog steeds veel.
3. **Distributie.** Om de zelftesten snel bij de doelgroep te kunnen krijgen zonder een complexe logistiek proces in te richten, adviseren wij u om rekening te houden met bestaande distributiekkanalen die benut kunnen worden.

Voorkeursoptie: donatie Armoedefonds en Voedselbank NL

In het verleden is er vanuit VWS een grote hoeveelheid mondkapjes gedoneerd aan én de Voedselbank NL én het Armoedefonds (10 miljoen stuks). Het Armoedefonds heeft de mondkapjes verder verspreid onder verschillende stichtingen die zich inzetten voor de armoedebestrijding. U maakt hierbij Voedselbank NL en het Armoedefonds verantwoordelijk voor het verzorgen dat de testen op de juiste plek terecht komen en kunt hen ook vragen om u hiervan op de hoogte te houden.

Benodigde aantallen: in Nederland zijn ruim 130.000 mensen afhankelijk van voedselpakketten en voedselhulp (gebruikers van de voedselbank en van voedselhulp van het Rode Kruis). Uitgaande van deze getallen gaat het bij twee testen per week wekelijks om ca 272.000 tests. En voor bijvoorbeeld 12 weken om een donatie van circa 3.2. mln. zelftesten. Het Armoedefonds heeft de mogelijkheid om de tests onder een bredere minima-doelgroep te verspreiden. U zou hierbij kunnen uitgaan van een donatie van maximaal 5 mln. zelftesten. Het precieze aantal kan in nader overleg met het Armoedefonds en Voedselbank NL bepaald worden.

Aanvullende verkenning met VNG en Divosa

Het sociaal minimum is het minimale bedrag dat een persoon nodig heeft om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. De overheid heeft hiervoor een normbedrag opgesteld, dat ze ieder half jaar aanpast. Het sociaal minimum is meestal even hoog als een bijstandsuitkering. Eind maart 2020 telde Nederland 413 duizend personen tot de AOW-gerechtigde leeftijd met een algemene bijstandsuitkering. Daarnaast zijn er ook personen die geen gebruik maken van de bijstand, maar toch in armoede verkeren, denk aan de zogenoemde werkende armen en personen met problematische schulden. Voedselbanken hanteren strenge toetredingseisen. De richtlijn is dat de aanvrager een besteedbaar inkomen heeft van circa 40% van de bijstand. In 2020 waren er zo'n 93.000 gebruikers van de Voedselbank. Met een donatie aan het Armoedefonds maakt u zelftesten beschikbaar via lokale maatschappelijke organisaties en fondsen. Deze lokale maatschappelijke

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie
COVID19
Team B

Kenmerk
2353103-1007854-
PDC19

organisaties en fondsen kunnen zelf inschatten welke mensen hier aanspraak op zouden kunnen maken. Voor hulp bepalen de organisaties zelf welke definitie van een sociaal minimum zij hanteren. U bedient hiermee slechts een deel van de sociale minima. Het armoedebeleid is deels gedecentraliseerd, gemeentelijke voorzieningen zijn voorliggend aan de maatschappelijke initiatieven. Daarom zouden aanvullend ook andere routes verkend kunnen worden. Bijvoorbeeld door in samenwerking met de VNG en Divosa te bekijken hoe de groep in de (bijzondere) bijstand breder bediend kan worden. En of hierbij aangesloten kan worden bij bestaande distributienetwerken.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie
COVID19
Team B

Kenmerk
2353103-1007854-
PDC19

Zelftesten voor kwetsbare groepen

Cliëntorganisaties hebben de afgelopen periode bij het ministerie van VWS erop aangedrongen dat u zelftesten toevoegt als optie naast de PBM-pakketten² die voor (een deel van) de kwetsbare groepen in thuisisolatie beschikbaar zijn en hun noodzakelijke contacten³.

Men is zich er terdege van bewust dat deze testen minder gevoelig zijn dan de klassieke PCR-test, maar geven aan dat dit wel voor verlichting kan zorgen voor bepaalde kwetsbare groepen omdat het als toevoeging op bestaande maatregelen wordt ingezet en niet als vervanging. Het draagvlak voor coronamaatregelen, en de naleving ervan, is zoals bekend bij deze doelgroep bijzonder hoog. Men bevindt zich vanuit angst voor besmetting soms al een jaar met het hele gezin in thuisisolatie.

De totale omvang van de mensen in thuisisolatie is naar schatting van de cliëntorganisaties rond de 250.000, maar dit lijkt een vrij grove schatting en bovendien neemt deze groep in omvang snel af doordat ook (een deel van deze) medische risicogroepen inmiddels naar voren zijn gehaald in de vaccinatiestrategie.

Wel zijn binnen deze groep drie specifieke clusters te onderscheiden waar cijfers van beschikbaar zijn. Het gaat bijvoorbeeld om 10.000 ernstig gehandicapte/ chronisch zieke kinderen (0-18) en hun onvervangbare mantelzorgers. Ook omvat deze groep op dit moment naar schatting (<50.000) chronisch zieke volwassenen en hun onvervangbare mantelzorgers.

Als laatste zitten er mensen in die vanwege contra-indicaties en aandoeningen volgens het RIVM niet (of alleen na akkoord behandelaar) gevaccineerd dienen te worden met één van de COVID-19-vaccins.⁴ Deze groep is niet in cijfers uit te drukken. Het zijn hoogstwaarschijnlijk zeer kleine aantallen, waarbij het gaat om individuele gevallen waar de behandelaar van de cliënt adviseert om het corona-vaccin (voorlopig) niet te nemen.

Advies zou zijn dat verstrekking van zelftesten beperkt wordt tot die groepen die duidelijk af te bakenen zijn. Voorgesteld wordt om het aantal testen te maximeren op bijvoorbeeld 4 testen⁵ per week op naam van de persoon met hoog medisch risico voor de periode totdat de betreffende groep gevaccineerd is. Daarnaast werd bij de verstrekking van de PBM ervan uitgegaan dat

² De naleving van algemene coronaregels onder de "thuisisolatie-groep met kwetsbare gezondheid" is hoog en aanwezige (mantel)zorgers kunnen zich nog extra beschermen met PBM-middelen die via de apotheken beschikbaar worden gesteld.

³ Onder "noodzakelijke contacten" vallen: het eigen gezin, mantelzorgers en/of overige zorgverleners die nog niet gevaccineerd zijn.

⁴ <https://ici.rivm.nl/richtlijnen/covid-19-vaccinatie#4-contra-indicaties-en-aandoeningen-die-aandacht-vragen-bij-alle-covid-19-vaccins>

⁵ Uitgaande van twee mantelzorgers/naasten van de persoon met hoog medisch risico die zich 2x p/w kunnen zelftesten.

minder dan 10 procent van het totaal aantal gebruik zou maken van de gratis verstrekking. Uiteindelijk is gebleken dat slechts een paar procent gebruik heeft gemaakt van deze regeling.⁶

Er wordt op dit moment op ambtelijk niveau verkennend gesproken met zorgverzekeraars en apotheken of en op welke manier zelftesten mogelijk(erwijs) aan deze kwetsbare doelgroep verstrekt zouden kunnen worden. Daarbij is de huidige logistieke route via apotheken van het "preventieve PBM-pakket op naam" een interessante optie. Als aansluiting gezocht wordt bij zo'n bestaande logistieke route zou het mogelijk kunnen zijn om op korte termijn te starten met verstrekking aan de doelgroep. Dat zou betekenen dat u ook op korte termijn aan kwetsbare "thuisisolatie" groepen zoals de #VergeetOnsNietHugo-groep iets van extra perspectief zou kunnen bieden voor zolang zij (nog) geen vaccinatie hebben ontvangen.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie
COVID19
Team B

Kenmerk
2353103-1007854-
PDC19

4 Draagvlak politiek

U heeft de motie Seegers/Paternotte ontraden. De motie is met een meerderheid van 92 stemmen aangenomen. Coalitiepartijen VVD en CDA hebben tegengestemd.

Wat betreft het beschikbaar stellen van zelftesten aan kwetsbaren, is nog weinig politieke aandacht voor geweest.

5 Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

Vanuit de patiënten en cliënten organisaties is de vraag ontstaan naar zelftesten voor mensen die vanwege auto-immuun ziektes niet gevaccineerd kunnen worden.

Ook bij religieuze organisaties wordt nagedacht over het inzetten van preventief zelftesten. Er wordt in eerste instantie nagedacht over enkele pilots, waarbij aan kerkgangers gevraagd wordt om zich preventief te testen voorafgaand aan een dienst.

6 Financiële en personele gevolgen

Aan het gratis beschikbaar stellen van zelftesten zijn kosten verbonden die afhankelijk zijn van de omvang van de doelgroep en gewenste testfrequentie. Op dit moment zijn er ruim voldoende zelftesten beschikbaar.

7 Juridische aspecten haalbaarheid

Wat betreft het voorstel om in gesprek te gaan met het Armoedefonds en Voedselbank NL over het gratis verstrekken van in totaal 5 miljoen zelftesten voor sociale minima, geldt het volgende.

5.1.2b

⁶ Volgens berekening van het ministerie van VWS vielen rond de 360.000 binnen de criteria van de regeling om gratis gebruik te maken van de PBM. Men verwachtte vooraf dat maximaal 10% van deze groep ook daadwerkelijk gebruik zou maken van PBM verstrekking via de apotheek; dus zo'n 36.000 tot maximaal 40.000 personen. Uit de maandelijkse rapportage van het KNMP aan het ministerie van VWS blijkt dat het daadwerkelijk aantal verstrekte PBM-pakketten in de afgelopen maanden veel lager ligt. Tijdens de piek van de tweede golf in november/december 2020 werden er zo'n 2.000 eenmalige PBM-pakketten verstrekt en zo'n 1.000 lange termijn PBM-pakketten. In maart 2021 is dat aantal gedaald tot zo'n 500 à 600 pakketten per soort.

5.1.2b

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie
COVID19
Team B

Kenmerk
2353103-1007854-
PDC19

Het risico van het niet volgen van een aanbestedingsprocedure terwijl daartoe wel de verplichting bestaat, is dat marktpartijen een kort geding starten en onder andere vorderen om de uitvoering van de gesloten overeenkomsten te staken. Dit betreft bijvoorbeeld de marktpartijen aan wie nu geen opdracht is gegund maar die wel op korte termijn een ontheffing of certificaat verkrijgen.

De 5 miljoen antigeen zelftesten, waarvan het voornemen bestaat deze aan het Armoedefonds en de Voedselbank om niet te verstrekken, zijn ingekocht tegen een op dat moment bestaande marktconforme prijs en zijn eigendom van VWS. Deze testen komen terecht bij natuurlijke personen, zodat er geen sprake is van een voordeel aan een onderneming. Er lijkt derhalve geen sprake te zijn van staatssteun.

Wat betreft de hierboven onder 2 en 3 genoemde voorstellen m.b.t. het samen met de VNG en Divosa verkennen van het beschikbaar stellen van 5 miljoen zelftesten aan een bredere groep van sociale minima en het uitwerken van opties om al dan niet gratis zelftesten aan kwetsbare groepen in thuisisolatie beschikbaar te stellen, heeft op dit moment nog geen oordeel omtrent de juridische haalbaarheid plaatsgevonden. Als dit nader is uitgewerkt en opnieuw wordt voorgelegd, zal de juridische haalbaarheid daarvan worden beoordeeld.

8 Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)

Met de Directie Maatschappelijke Ondersteuning en SZW is over de motie gesproken en zijn gezamenlijk opties verkend.

Vanuit DGSC-19 is interesse om bij het beschikbaar stellen van zelftesten aan sociale minima te onderzoeken welke gedragsinterventie er toe kan leiden dat mensen de zelftest in de juiste situatie gebruiken en goede opvolging aan een uitslag geven.

9 Gevolgen administratieve lasten

N.v.t.

10 Toezeggingen

N.v.t.

11 Fraudetoets

N.v.t.

5.1.2e